

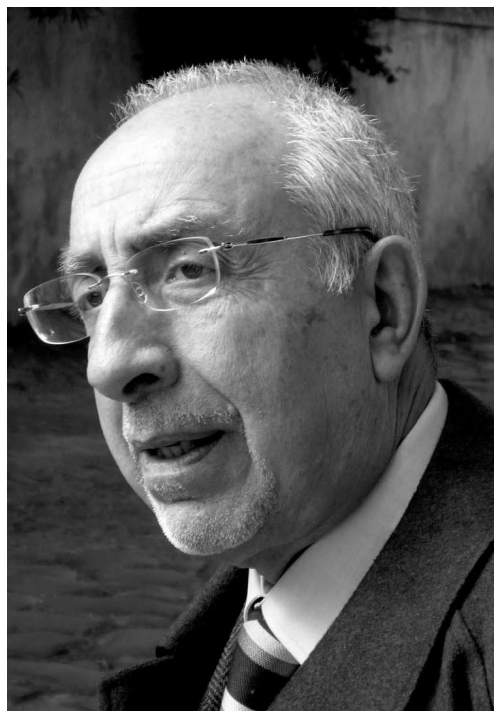
U SPOMEN

Giuseppe Cuscito (Milje, 12. ožujka 1940. – Milje, 16. prosinca 2024.)

U 84. godini, u rodnim Miljama, nakon kratke bolesti preminuo je profesor Giuseppe Cuscito, arheolog i povjesničar koji je cijeli svoj akademski i radni vijek istraživao kršćansku, ponajprije ranokršćansku povijesnu i arheološku baštinu sjevernoga Jadrana, od rodnih Milja i obližnjega Trsta do Akvileje i Istre.

Poslije klasičnoga liceja »Dante Alighieri« u Trstu na Sveučilištu u Trstu diplomirao je kršćansku arheologiju pod mentorstvom prof. Marija Mirabelle Robertija. Akademsku je karijeru počeo kao asistent predmeta »Povijest kršćanstva« na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti (*Facoltà di Magistero*) tršćanskoga sveučilišta, gdje je kao redoviti profesor od 1995. do 2010. predavao predmet »Kršćanska arheologija«. Isti je predmet od 2011. predavao na doktorskom studiju. U mnogostrukim je organizacijskim preobrazbama tršćanskoga sveučilišta neko vrijeme bio i direktor (dekan) Odjela za zemljopisne i povijesne znanosti (*Dipartimento di Scienze Geografiche e Storiche*). Usporedo s radom na sveučilištu predavao je predmete »Patrologija« i »Povijest lokalne Crkve« na Visokoj školi za religijske znanosti (*Istituto Superiore di Scienze Religiose*) u Trstu, koja je sastavnica Teološkoga fakulteta Triveneta (*Facoltà Teologica del Triveneto*) sa sjedištem u Padovi.

Vodio je više arheoloških terenskih istraživanja ili sudjelovao u njima, naročito između 1960. i 1970., u Furlaniji (*San Canzian d'Isonzo*, *San Giorgio di Nogaro*) i Lombardiji (*Castelseprio*), ali srž se njegova istraživačkog nerva oblikovala oko bogate arheološke, epigrafske i historiografske baštine kršćanstva sjevernoga Jadrana, najviše Akvileje i Istre. Pogotovo se to odnosi na rano kršćanstvo i kristijanizaciju, tradicije i kultove ranokršćanskih mučenika, ali i crkvenu arhitekturu i umjetnost Akvileje, Trsta, Poreča i drugih središta ranoga kršćanstva. Akvileja je svakako bila u središtu njegova zanimanja jer to je bilo i središte crkvene hijerarhije od 313. godine, kad je kršćanstvo ediktom Konstantina i Galerija dobilo pravo javnog iskazivanja vjere, do duboko u srednji vijek kada su akvilejski nadbiskupi bili među najmoćnijim istarskim feudalcima. Akvileja je kao crkveno i svjetovno središte snažno utjecala na crkvene i društvene procese na cijelom sjevernom Jadranu.

Dugo je godina (1970. – 2007.) bio tajnik Istarskoga društva za arheologiju i zavičajnu povijest (*Società Istriana di Archeologia e Storia Patria*), a od 2010. do 2021. i predsjednik Društva. Zalagao se za prevladavanje društvene zatvorenosti prema Istranima koji su ostali u slovenskoj i hrvatskoj Istri, pa je pritom imao uspjeha u nekim inicijativama, unatoč otporima s kojima se suočavao u jednom dijelu članstva. Do 2018. bio je glavni i odgovorni urednik glasila Društva *Atti e Memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria*, prestižne publikacije koja gotovo bez prekida izlazi od 1884. godine. Od 2007. do 2012. bio je i predsjednik Nacionalne udruge za Akvileju (*Associazione Nazionale per Aquileia*), nakon čega je postao njezinim počasnim predsjednikom.

Kad je poslije smrti Marija Mirabelle Robertija, osnivača i predsjednika Centra za starine sjevernoga Jadrana (*Centro di Antichità Altoadriatiche*), 2000. godine postao predsjednikom Centra te glavni i odgovorni urednik časopisa *Antichità Altoadriatiche*, do smrti je nastavio voditi udruhu, godišnje znanstvene skupove i časopis. Valja naglasiti da su skupovi i publikacije Centra odigrali važnu ulogu u istraživanju i predstavljanju rezultata istraživanja opet na sjevernom Jadranu, ali s »izletima« i u širi kontekst. Tematske cjeline skupova i publikacija koje iz njih proizlaze određuju se iz godine u godinu, a ne čudi da među njima važnu ulogu imaju upravo teme koje su manje ili više povezane s ranim kršćanstvom.

Popis Cuscitovih objavljenih knjiga sadrži veličanstven broj od četrdesetak monografija, u rasponu od divulgativnih vodiča o gotičkoj crkvi u Miljama i o katedrali sv. Justa u Trstu pa do historiografskih sinteza, među kojima su sadržajem za Istru važne: *Parenzo dalle origini all'età di Giustiniano* (Padova, 1976.), *Cristianesimo antico ad Aquileia e in Istria* (Trieste, 1977.), *Il primo cristianesimo nella »Venetia et Histria«: indagini e ipotesi* (Udine, 1986.), *Martiri cristiani ad Aquileia e in Istria: documenti archeologici e questioni agiografiche* (Udine, 1992.), *Signaculum fidei. L'ambiente cristiano dalle origini nell'Alto Adriatico: aspetti e problemi* (Trieste, 2009.), no kako je velik dio sjeverne i srednje Istre dugo bio pod jurisdikcijom Tršćanske biskupije, važna je i jedna od Cuscitovih posljednjih monografija: *Trieste. Diocesi di frontiera. Storia e storiografia* (Trieste, 2017.). Popis više od 400 tekstova objavljenih u časopisima raznih vrsta može se pogledati u posebnom svesku časopisa *Antichità Altoadriatiche* (sv. 92, 2020.), koji mu je posvećen za 80. rođendan.

Giuseppe Cuscito bio je neumoran historiografski pregalac koji je cijeli svoj život posvetio istraživanju povijesti kršćanstva u svim njezinim pojavnim oblicima. S osobitom je predanošću rasvjetljavao tragove kršćanske baštine na području sjevernoga Jadrana pružajući neprocjenjiv doprinos njezinu razumijevanju i očuvanju. Bio je praktični vjernik koji svoju vjeru iskazuje širenjem kulture dijaloga i svjedočenjem važnosti vjere u prošlosti i danas. Njegova ostavština ne predstavlja tek doprinos znanosti već i plemenitu službu u očuvanju identiteta i pamćenja prostora kojemu je vjerno pripadao.

Robert Matijašić